

Kāpēc Latvijai ir svarīgs Pensiju 2. līmenis

Evija Dundure

Apdrošināšanas un pensiju uzraudzības pārvaldes vadītāja

Oļegs Tkačevs

Monetārās politikas pārvaldes Pētniecības daļas
galvenais pētnieks

Kārlis Vilerts

Monetārās politikas pārvaldes Pētniecības daļas vadītājs

25.03.2026.

Pensiju sistēmas ilgtspēja: realitāte, risinājums un riski

Realitāte

- Latvijas iedzīvotāju un nodokļu maksātāju skaits sarūk
- Vidējais mūža ilgums palielinās
- Nodokļu maksātāji nespēs uzturēt pensionārus tikai no savām iemaksām
- Tas radīs spiedienu uz valsts budžetu

Risinājums

- Pasaules valstis valsts pensijas nepietiekamību kompensē ar fondētās pensijas uzkrājumiem, motivējot un automātiski iesaistot uzkrājuma veidošanā
- Latvijā šo lomu pilda pensiju 2. līmenis

Risks

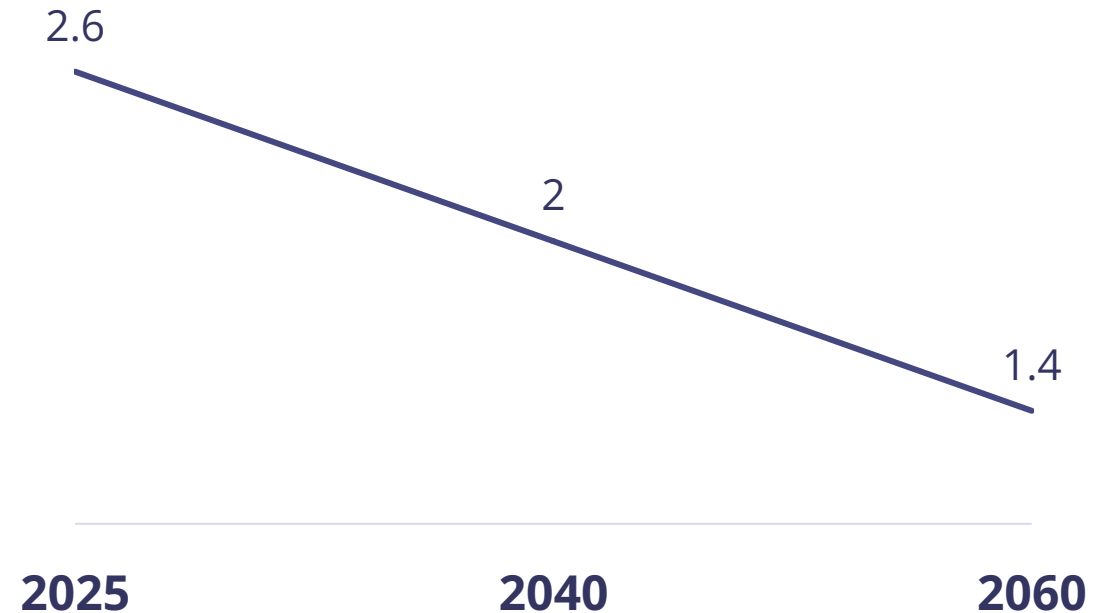
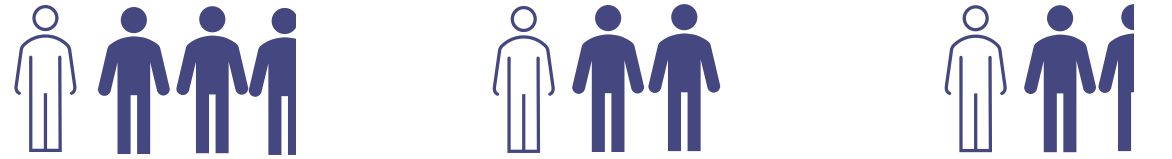
- Pensiju 2.līmenī uzkrāto līdzekļu priekšlaicīga izņemšana radīs pensijas kapitāla iztrūkumu
- Nabadzības novēršanai būs jāceļ darbaspēka nodokļi

Demogrāfiskā slodze maina sistēmas līdzsvaru

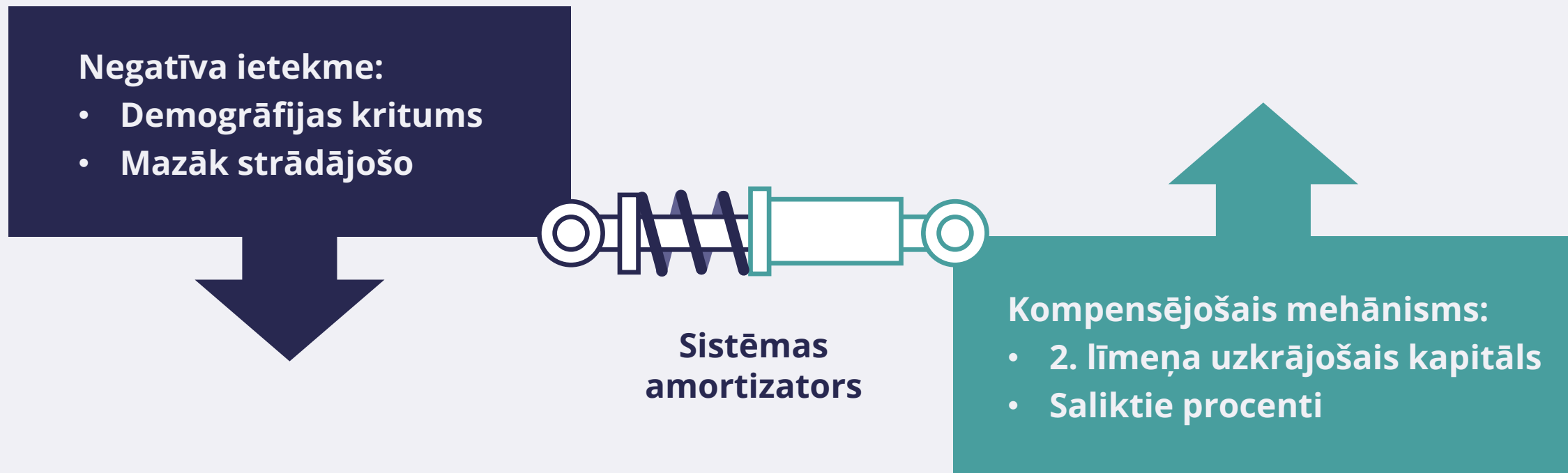
**Solidaritātes sistēma var
pilnvērtīgi funkcionēt tikai
augošas demogrāfijas apstākļos.**

**Šī attiecība neatgriezeniski
pasliktinās.**

**Iedzīvotāju skaits darbspējīgā vecumā
(15-64 gadi) uz 1 pensionāru**

Fondētais uzkrājošais kapitāls kompensē demogrāfisko deficītu

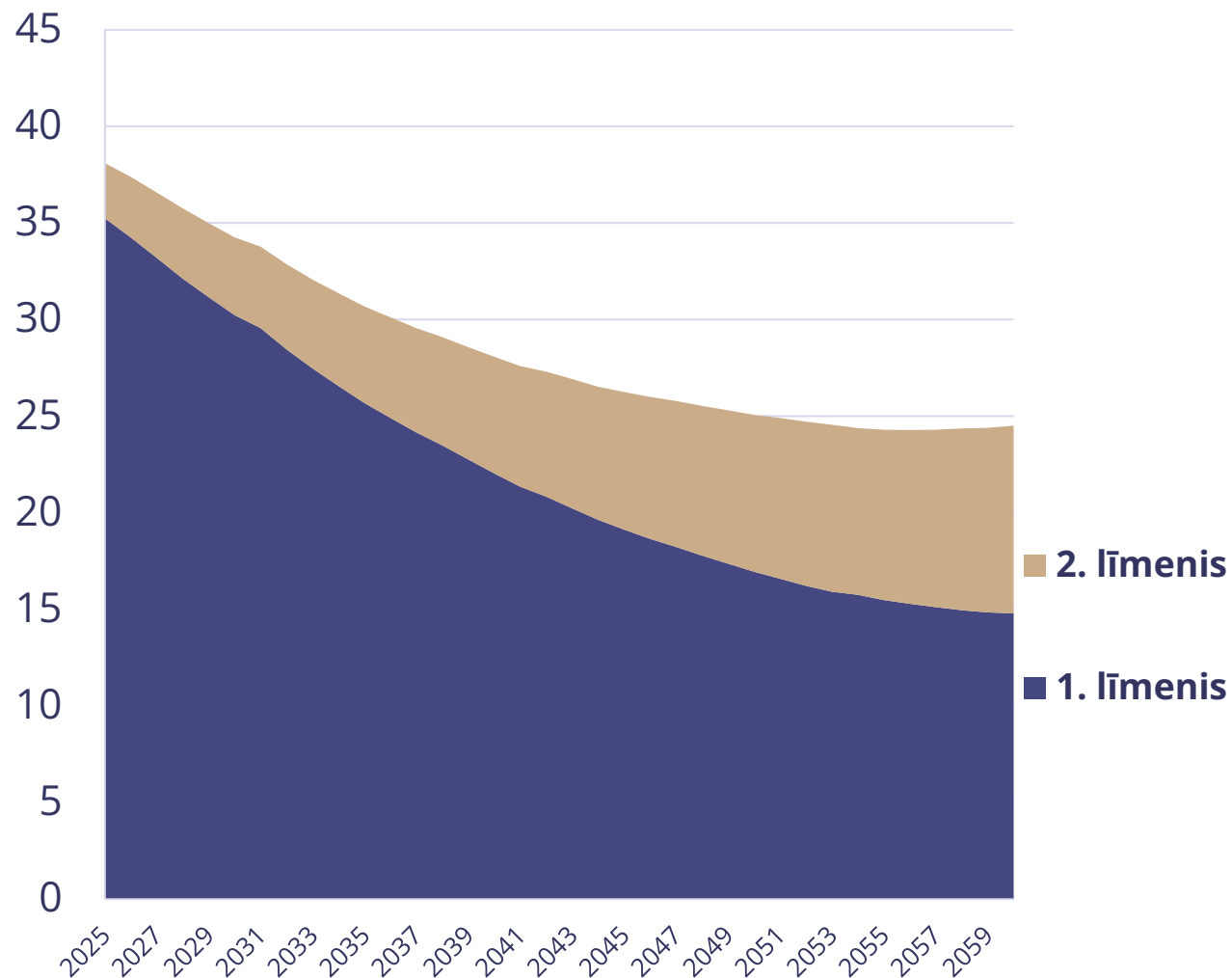
- Demogrāfiskā realitāte vairs nepieļauj tikai paļaušanos uz nākotnes nodokļu maksātājiem.
- Vienīgā ilgtspējīgā stratēģija ir visu 3 pensiju līmeņu pilnvērtīga izmantošana.

Pensiju 2. līmeņa loma dzīves līmeņa nodrošināšanā pensijas vecumā pieaugs

Pensiju 2. līmenī uzkrātais kapitāls ar laiku nodrošinās arvien lielāku pensijas daļu

Tā samazināšana vai likvidēšana būtiski apdraudēs Latvijas pensionāru dzīves līmeni

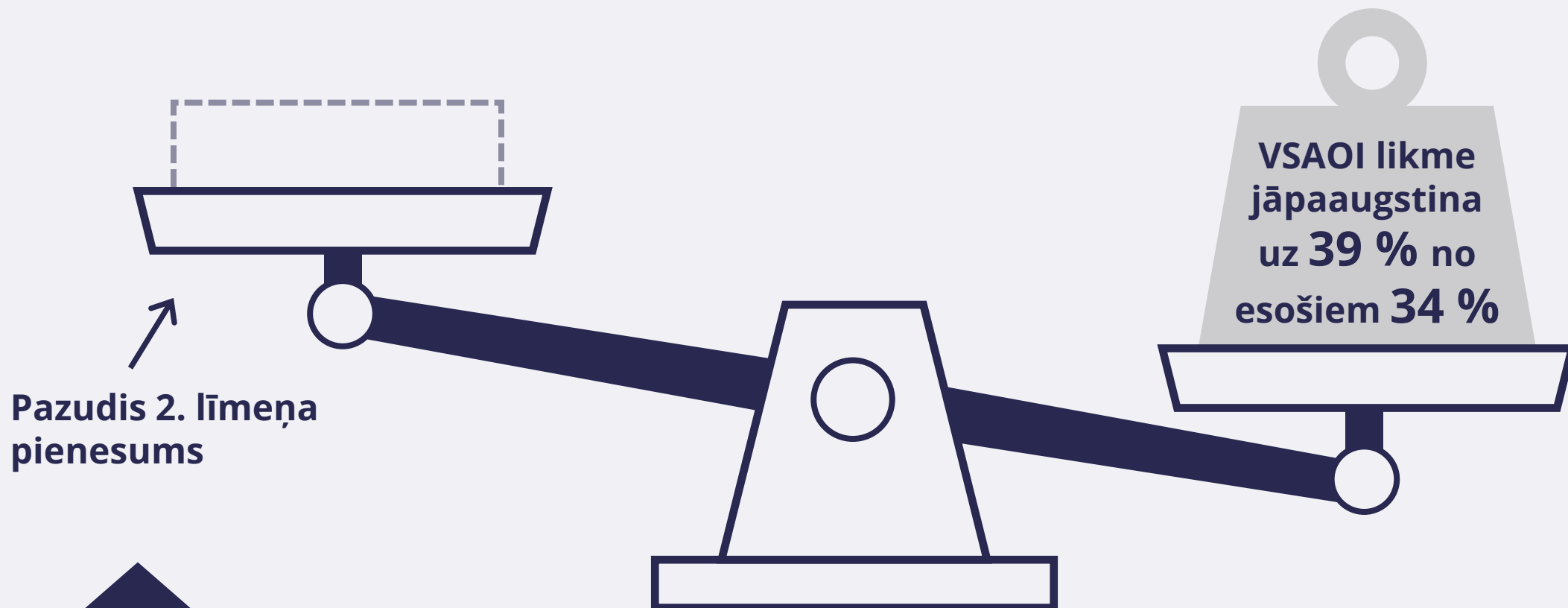
Aizstājamības koeficients (% no vidējās algas)

Pensiju 2.līmeņa iztrūkuma kompensēšanas scenāriji

A	B	C
Neveikt kompensāciju	Segt no budžeta deficīta	Sabalansēt budžetu (Vienīgais reālistiskais scenārijs)
Pensijas aizstājamība strauji samazinās	Valsts parāda palielināšanās	Nodokļu sloga celšana
Nabadzības sliekšņa pārkāpšana nākotnes pensionāriem	Kredītreitinga kritums, nespēja piesaistīt starptautisko finansējumu un augsti apkalpošanas procenti	Izmaksas tieši gulsies uz strādājošajiem

Matemātika ir nepielūdzama: būs jāceļ darbaspēka nodokļi

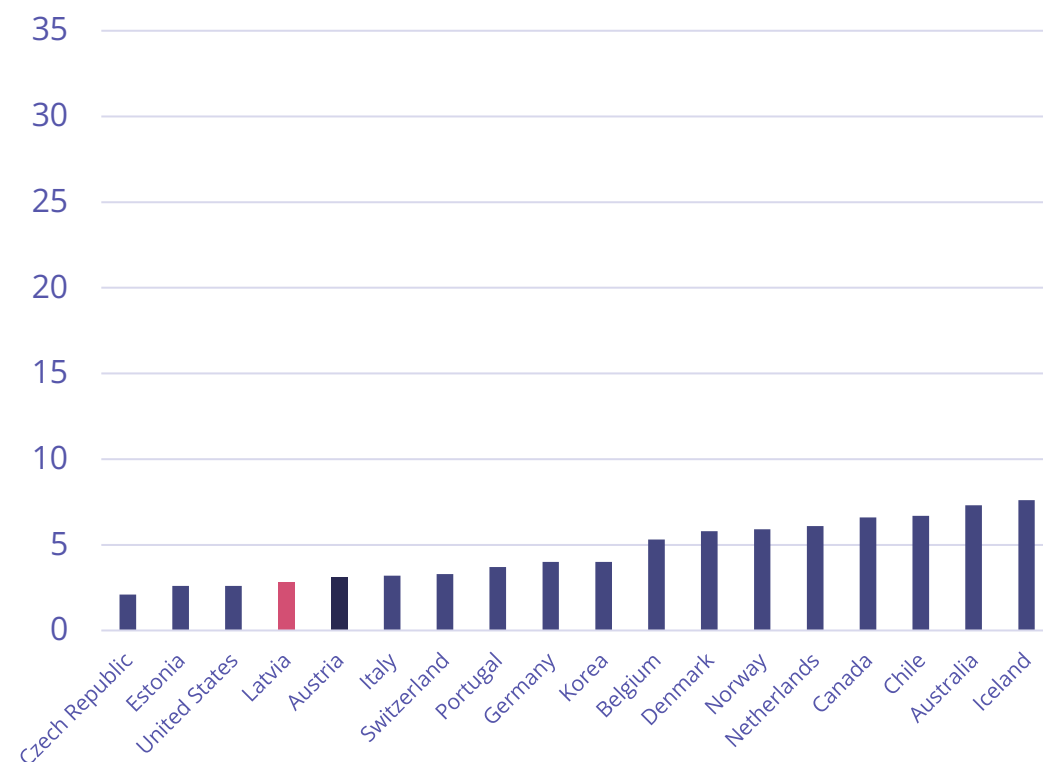
Likvidējot 2. pensiju līmeni, būs nepieciešams paaugstināt darbaspēka nodokļu likmes, lai kompensētu šī līmeņa kapitāla iztrūkumu un spētu izmaksāt valsts pensijas līdzšinējā apmērā. **Papildu nodokļu slogs gulsies uz arvien mazāku strādājošo skaitu, graujot Latvijas ekonomikas konkurētspēju.**

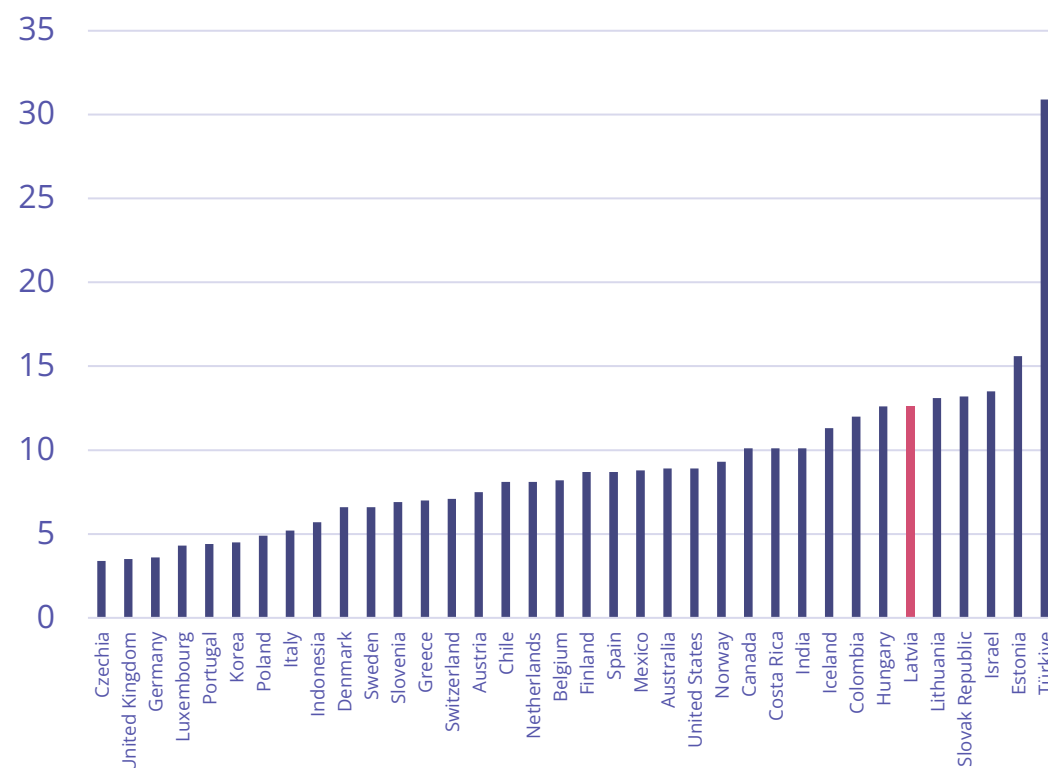
Pensiju 2.līmeņa ienesīgums

Latvijas pensiju 2. līmenis: no vienas no pēdējām vietām 2018. gadā līdz 6. vietai *OECD Pensions at a Glance 2025* vērtējumā

OECD apkopotā fondēto pensiju plānu nominālā atdeve 2018. gadā, %

OECD apkopotā fondēto pensiju plānu nominālā atdeve 2024. gadā, %

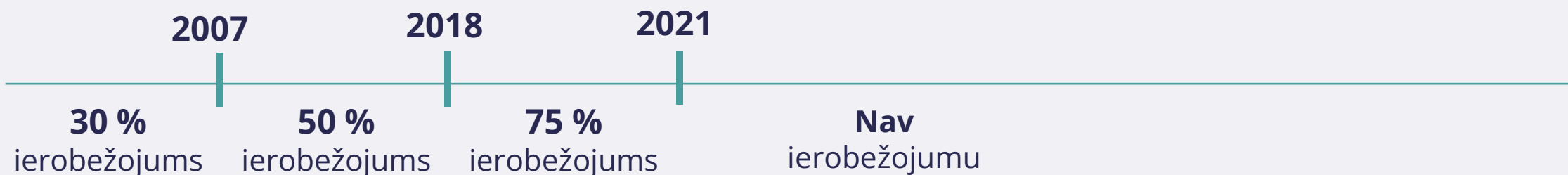

https://www.oecd.org/en/publications/pensions-at-a-glance-2019_b6d3dcfc-en/full-report/investment-performance_1fedb93c.html

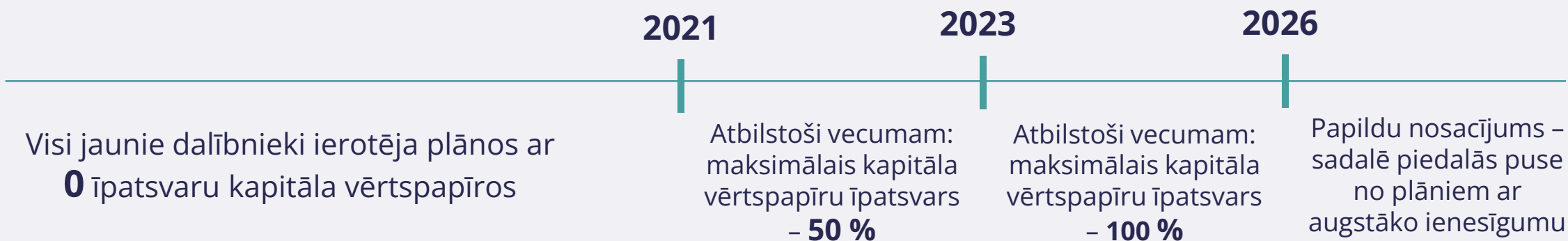
https://www.oecd.org/en/publications/2025/11/pensions-at-a-glance-2025_76510fe4/full-report/investment-performance_5d403c48.html

Pensiju 2. līmeņa zemo kapitāla atdevi pamato vēsturiskie regulatīvo prasību ierobežojumi un konservatīvā plānu izvēles pieeja

1 Ierobežojums ieguldīt līdzekļus kapitāla vērtspapīros

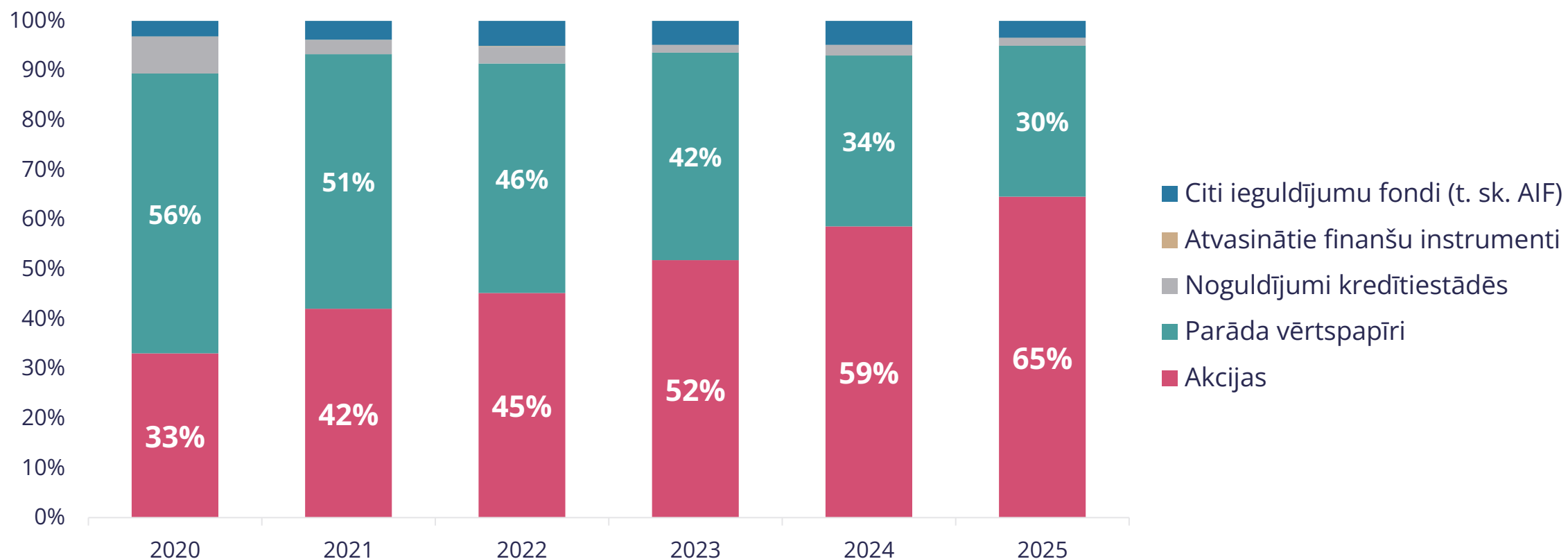

2 Jauno dalībnieku pievienošana Pensiju 2. līmeņa plāniem

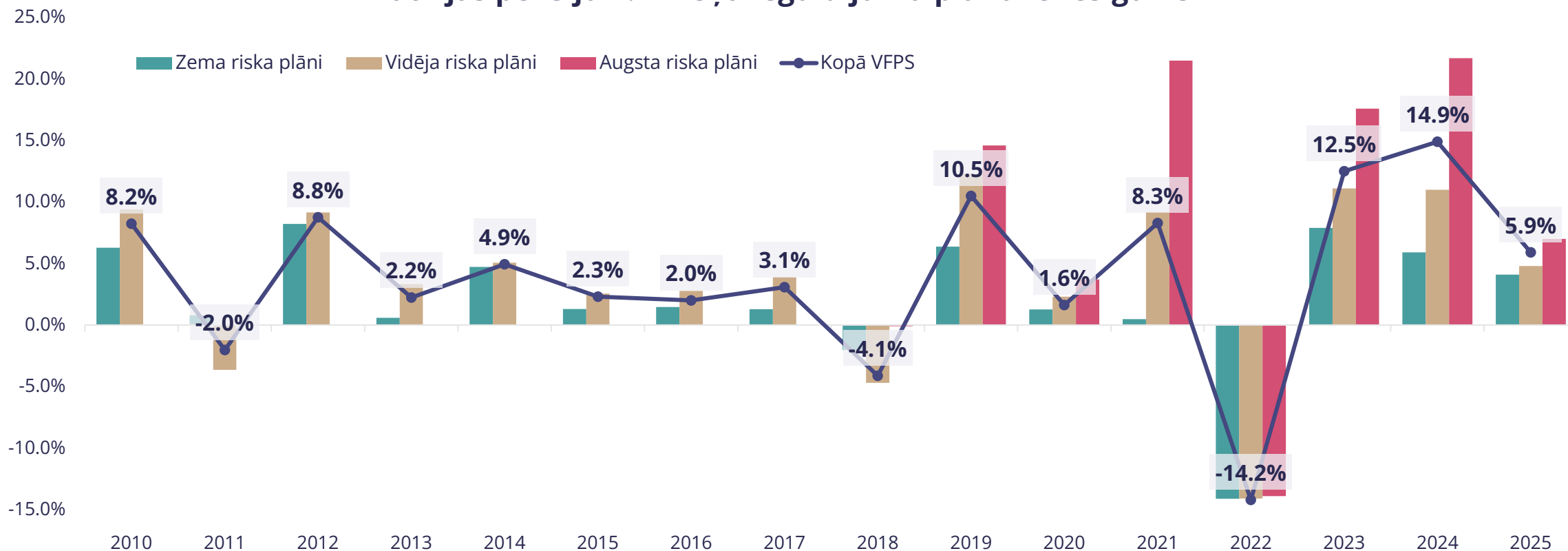
Neierobežojot ieguldījumus kapitāla vērtspapīros un dalībniekiem pārejot uz augstāka riska plāniem, paaugstinās arī kapitāla vērtspapīru īpatsvars pensiju 2. līmeņa portfelī

Pensiju 2. līmeņa ieguldījumu portfelis finanšu instrumentu dalījumā (*look-through* pieeja)

Ļaujot veidot ieguldījumu plānus ar līdz 100 % ieguldījumiem kapitāla vērtspapīros, Latvijas pensiju 2. līmeņa dalībniekiem ilgtermiņā ir sagaidāms augstāks pensiju uzkrājuma apmērs

Latvijas pensiju 2. līmeņa ieguldījumu plānu ienesīgums

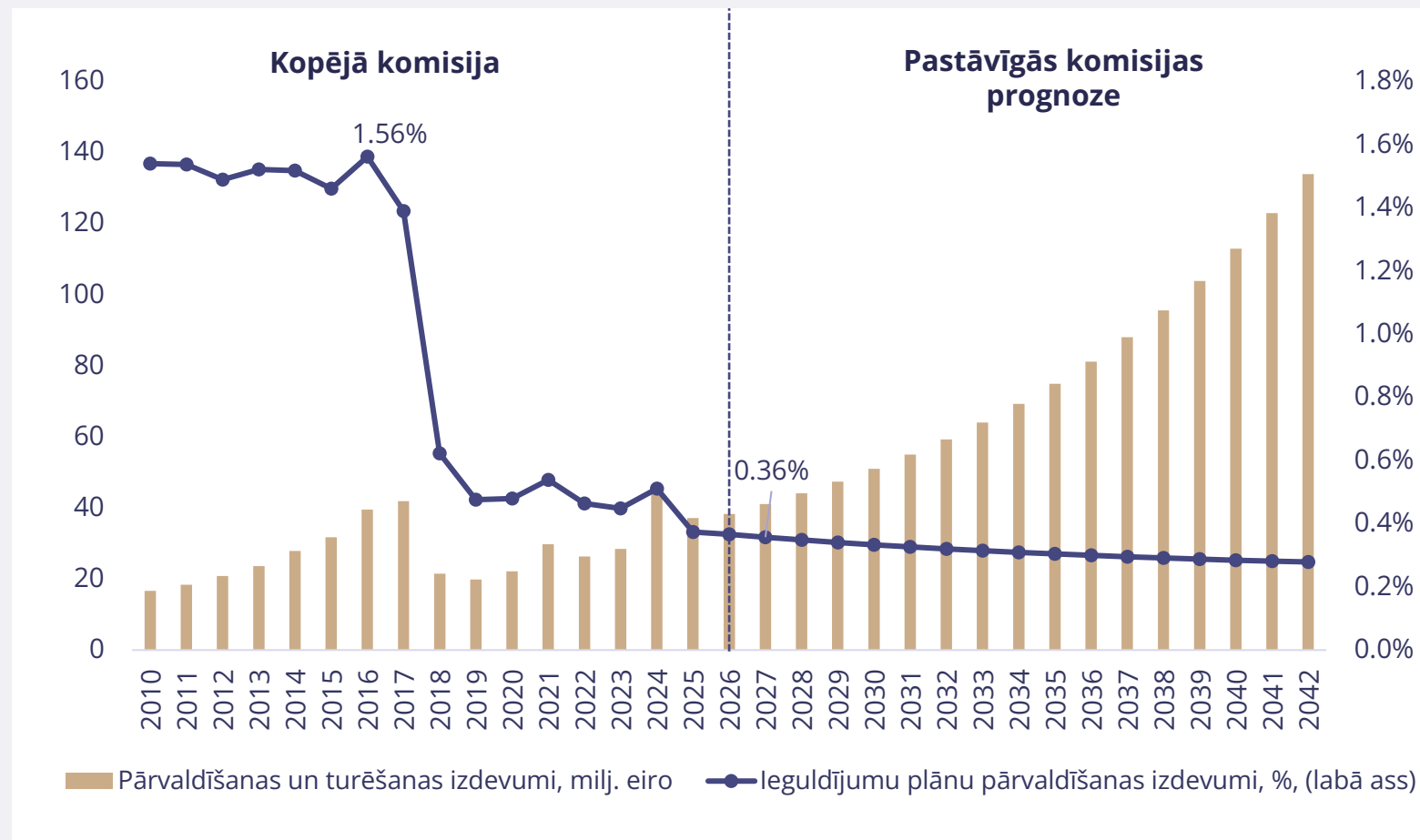
Līdz 2021. gadam A100 plāni bija ar līdz 75 % ieguldījumu stratēģiju kapitāla vērtspapīros

Gan pastāvīgās komisijas maksas griestu samazināšana, gan izmaiņas mainīgās komisijas aprēķina metodē ir ļāvušas pensiju 2. līmeņa klientiem ietaupīt vairāk nekā 400 milj. EUR kopš 2018. gada. Zemākas komisijas arī sekmē ienesīguma palielināšanu.

LV pensiju 2. līmeņa vēsturiskā kopējā komisijas maksa, aplēstā kopējā komisijas maksa un pastāvīgās komisijas prognoze
(milj. EUR un procentos no vidējā aktīvu apmēra gadā)

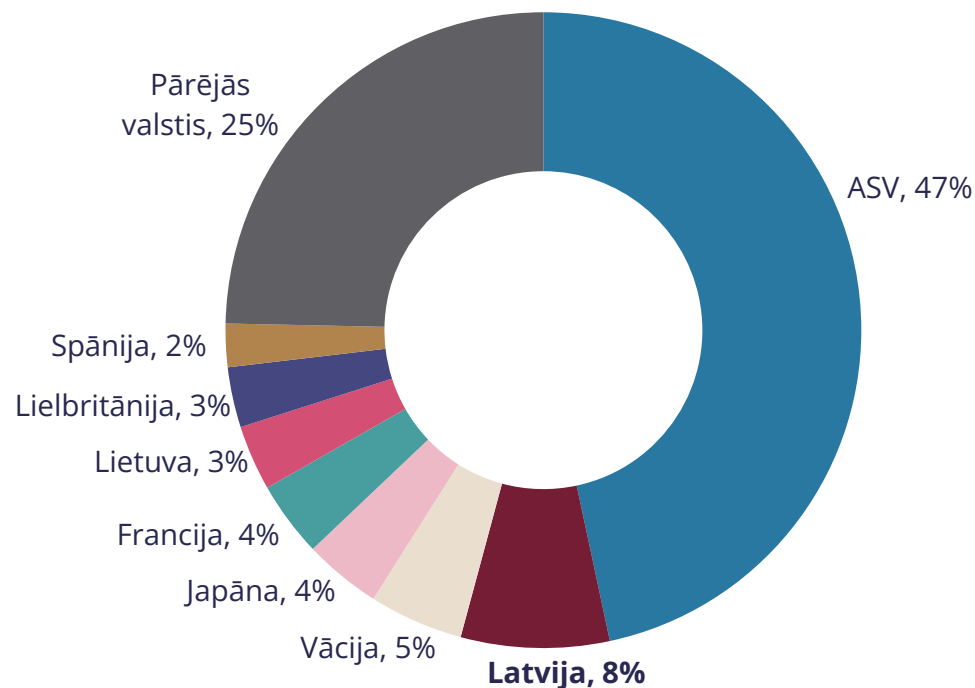
Pieņēmumi:

- LV pensiju 2. līmeņa aktīvi aug par 10% gadā (pēdējo 10 gadu laikā tie ir auguši vidēji par 15% gadā),
- IPS pārvaldīto aktīvu proporcija saskaņā ar 2025. gada līmeni,
- IPS piemēro maksimālo pastāvīgo komisijas maksu pensiju 2. līmeņa aktīviem, neņemot vērā AIF un MVU ietekmi uz pastāvīgo komisiju.

VFPS ieguldījumu ģeogrāfija

VFPS ieguldījumu ģeogrāfiskais
sadalījums, 31.12.2025

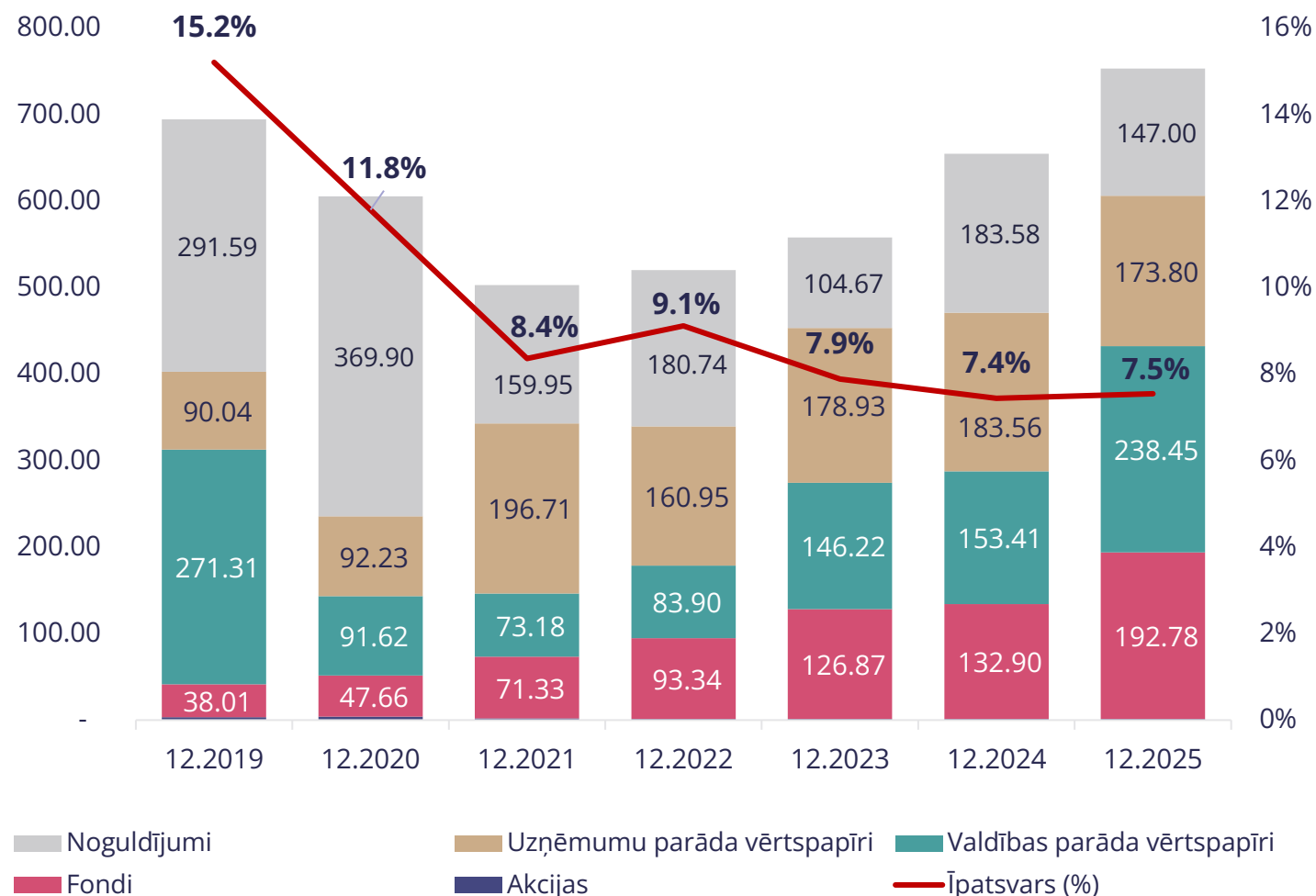

- VFPS ieguldījumos **dominē ieguldījumi ASV**, kur pārsvarā ieguldījumi tiek veikti ar akciju ieguldījumu fondu starpniecību
- Ieguldījumi Latvijā veido **753 milj. eiro** jeb **7.55 %** no kopējiem VFPS aktīviem
- Ja neskaita ieguldījumus ASV, pārējais VFPS **portfelis ir ģeogrāfiski plaši diversificēts**

Kopējais ieguldījumu apjoms Latvijā aug, savukārt īpatsvars pēdējo gadu laikā ir nostabilizējies

VFPS ieguldījumi Latvijā instrumentu veidu dalījumā (2019. – 2025. gads), milj. EUR

- Straujākais kritums vērojams 2021. gadā sakarā ar kritumu noguldījumiem bankās
- Pēdējo gadu laikā **īpatsvars ir nostabilizējies** un turpina augt arī kopējais portfeļa atlikums

Paldies par uzmanību!

